

ΔΙΠΤΥΧΑ

ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Τόμος 5'

ΜΝΗΜΗ
BRUNO LAVAGNINI

Ἀθήναι 1994-95

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ταχ. Διεύθυνση: Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστημιούπολη, 157 71 Ίλίσια

Διανομή: Βιβλιοπωλείο Μ. Καρδαμίτσα, Ίνστιτούτον τοῦ βιβλίου,
Ίπποκράτους 8, 106 79 Ἀθήνα

Distribution: Bookshop M. Kardamitsas, The Institut of the Book,
Ippokratous 8, 106 79 Athens, Greece

Ἐκδοτική Ἐπιμέλεια: Ἀθανάσιος Κομίνης

Διορθώσεις:

Ἀλέξης Σαββίδης

Στυλιανὸς Λαμπάκης

Ἰωάννης Πολέμης

ISBN: 960-85059-1-7

Τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια: Φοινίκη, Κωλέττη 15, Ἀθήνα

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΣΤΑ ΔΑΜΙΑΝΟΥ ΚΑΙ Η ΝΑΥΠΗΓΗΣΗ «ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΔΡΟΜΩΝΙΟΥ»

Ἡ μετάβαση τοῦ Λέοντος ζ' στὰ Δαμιανοῦ λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ 895 ἢ μεταξὺ Αὐγούστου καὶ ἀρχῶν Νοεμβρίου 897¹ εἶχε γι' αὐτὸν ἀπρόσμενα δυσάρεστη ἔκβαση. Ἡ αὐτοκράτειρα Θεοφανῶ φαίνεται ὅτι εἶχε ὑλοποιήσει τὴν ἐπιθυμία της ἐν τῷ τῆς ἀγίας σοροῦ τεμένει τῷ ἐν Βλαχέρναις... προσκαρτερεῖν² καὶ ὁ αὐτοκράτορας στὸ ταξίδι του αὐτὸ συνοδεύταν ἀπὸ τὴν Ζωῆ καὶ τὸν Στυλιανὸ Ζαούτζη. Ἡ ἀπόφασί του νὰ διανυ-

1. Κατὰ τὸν R.J.H. Jenkins (*The Chronological Accuracy of the "Logothete" for the Years A.D. 867-913*, *Dumbarton Oaks Papers* 19 (1965), σελ. 104 καὶ 106, σημ. 71 = *Studies on Byzantine History of the 9th and 10th Centuries*, Variorum Reprints, Λονδίνο 1970, ἀρ. III), terminus post quem γιὰ τὴ χρονολόγησι τοῦ ἐπεισοδίου αὐτοῦ εἶναι ἡ κατάληψι τοῦ κάστρου Κόρον στὴν Καππαδοκία ἀπὸ τοὺς Ἀραβες στὶς 5 Αὐγούστου 897 (Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 36016-17 CSHB. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 85518-19 CSHB. Ψευδοσυμεών, σελ. 7028-9 CSHB) καὶ terminus ante quem ὁ θάνατος τῆς αὐτοκράτειρας Θεοφανοῦς στὶς 10 Νοεμβρίου 897 (Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 36113-17. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 85614-18. Ψευδοσυμεών, σελ. 70218-21). Τὴν τελευταία αὐτὴ χρονολογία πρότεινε ὁ V. Grumel (*Chronologie des événements du règne de Léon VI (886-912)*, *Echos d'Orient* 35 (1936), σελ. 22-29), ἀμφισβητώντας τὴν ἄποψι τοῦ C. de Boor (*Vita Euthymii. Ein Anekdoton zur Geschichte Leo's des Weisen (886-912)*, Βερολίνο 1888, σελ. 104) ὅτι ἡ Θεοφανῶ πέθανε στὶς 10 Νοεμβρίου 893. Ἀντίθετα, ἡ Patricia Karlin-Hayter (*La mort de Théophano [10. 11. 896 ou 895]*, *Byzantinische Zeitschrift* 62 [1969], σελ. 13-19 = *Studies in Byzantine Political History*, Variorum Reprints, Λονδίνο 1981, ἀρ. XI) ὑποστηρίζει ὅτι ὁ θάνατός της ἐπῆλθε στὶς 10 Νοεμβρίου 896 ἢ 895 καὶ θεωρεῖ ὅτι ἡ ἐπιβουλή στὰ Δαμιανοῦ ἔγινε λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ 895 (*L'hétériarque. L'évolution de son rôle du "De Cerimoniis" au "Traité des Offices"*, *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 23 [1974], σελ. 106 = *Studies in Byz. Polit. History...*, ἀρ. XVIII).

2. Βίος Εὐθυμίου, ἔκδ. P. Karlin-Hayter, *Vita Euthymii Patriarchae CP. Text, Translation, Introduction and Commentary*, Bibliothèque de Byzantium 3, Βρυξέλλες 1970, σελ. 3732-33. Βλ. καὶ πιδὸ κάτω, σημ. 6, ὅπου ἀναφέρονται οἱ ὑπόλοιπες πηγές. Ἐνῶ στὸ Βίο Εὐθυμίου (σελ. 3727-4127) οἱ σχέσεις Λέοντος ζ' καὶ Θεοφανοῦς ἐμφανίζονται ταραχμένες, στὸ Βίο Θεοφανοῦς (ἔκδ. E. Kurtz, *Zwei griechische Texte über die hl. Theophano, die Gemählin Kaisers Leo VI.*, Πετρούπολη 1898, σελ. 3931-409 καὶ 4133-4227) σκιαγραφοῦνται περίπου ὡς ιδεώδεις. — Βλ. πρόχειρα, *Oxford Dictionary of Byzantium*, Νέα Ὑόρκη - Ὁξφόρδη 1991, τόμ. Γ', σελ. 2064.

κτερεύσει ἐκεῖ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ζαούτζη, τὸν γιό του καὶ μερικοὺς ἄλλους³, νὰ πραγματοποιήσουν συμβούλιον μὲ σκοπὸ τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι. Αἴσιο θὰ ἦταν γιὰ τοὺς ἐπίδοξους συνωμότες τὸ πέρασ τοῦ ἐγχειρήματος, ἂν ἡ βασιλικὴ ἐρωμένη δὲ εἶχε ἔγκαιρα ἀντιληφθεῖ τὰ τεκταινόμενα. Ἡ ἀντίδραση τοῦ Λέοντος, ὅπως ἀπαιτεῖται ἄλλωστε σὲ ἀνάλογες περιπτώσεις, ἦταν ἀστραπιαία: ...ἐν πλοίῳ εὐθύς εἰσελθὼν εἰς Πηγὰς διεπέρασεν, ἀφήνοντας στὸν παρολίγο τόπο τοῦ ἐγκλήματος ὅλα τὰ μέλη τῆς ἀκολουθίας του, ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιο τὸν Ζαούτζη, διευκρινίζουσι σχολαστικὰ οἱ πηγές. Ἐκεῖνος, ποὺ ὑπέστη τις συνέπειες τῆς ἀποτυχημένης αὐτῆς ἐπιβουλῆς, ἦταν ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλας Ἰωάννης, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ πρωινὴ ἄφιξη τοῦ αὐτοκράτορα στὸ παλάτι σήμανε τὴν ἀπαλλαγὴ του ἀπὸ τὰ καθήκοντα ποὺ μέχρι τότε ἦταν ἐπιφορτισμένος⁴. Νέος δρουγγάριος τῆς βίγλας διορίσθηκε ὁ Πάρδος, γιὸς τοῦ ἐταιρειάρχου Νικολάου⁵, ὁ ὁποῖος, ὡς φίλος καὶ ἔμπιστος τοῦ βασιλέα, τοῦ γνωστοποίησε ὅλα τὰ ἀπόρρητα τοῦ Ζαούτζη. Ἐκτοτε, σημειώνουσι οἱ πηγές ὡς ἄλλη μία συνέπεια τῶν ὄσων διαδραματίστηκαν στὰ Δαμιανοῦ, ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τοῦ Ζαούτζα κελλίον οὐκ εἰσῆρχετο, εἰ μὴ Λέων ὁ μάλιστατρος, ὃ Θεοδοτάκης ἐπώνυμον, τούτοις ἀλλήλοις διήλλαξεν⁶.

3. Σύμφωνα μὲ τις πηγές, ὁ γιὸς τοῦ Στυλιανοῦ Ζαούτζη ὀνομαζόταν Ταύτζης (Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 36023) ἢ Τζαούτζης (Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 856 2-3) ἢ Τζάντζης (Ψευδοσυμεών, σελ. 70214) ἢ Ζάντζης (Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 2836 Istrin). Γιὰ τὸν Ν. Adontz (L'âge et l'origine de l'empereur Basile Ier (867-886), *Byzantion* 8 (1933), σελ. 483 = *Etudes Armeno-byzantines*, Λισαβόνα 1965, σελ. 55) τὸ ὄνομα τοῦ γιου τοῦ Ζαούτζη ἀποτελεῖ ἀποφασιστικὸ τεκμήριο γιὰ τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ Στυλιανὸς ἦταν γιὸς τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας Τζάντζη, κοντὰ στὸν ὁποῖο ὁ Βασίλειος Α' ξεκίνησε τὴν σταδιοδρομίαν του (Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 81913-15). Κατὰ τὸν μεταγενέστερο Σκυλίτζη (σελ. 17859-60 Thurn) ὁ γιὸς τοῦ Ζαούτζη λεγόταν Λέων καὶ ὡς συνεργὸς του στὴν ἐπιβουλὴ αὐτὴ εἶχε κάποιον (συγγενὴ του); Χριστόφορο Τζάντζη.

4. Γιὰ τις ἀρμοδιότητες τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας βλ. R. Guiland, *Le Drongaire et le Grand drongaire de la Veille*, *Recherches sur les institutions byzantines*, τόμ. Α', Βερολίνο-Ἀμστερνταμ 1967, σελ. 563-566 καὶ Ν. Oikonomidès, *Les listes de préséance byzantines des IXe et Xe siècles. Introduction, texte, traduction et commentaire*, Παρίσι 1972, σελ. 331.

5. Βλ. Karlin-Hayter, *L'hétériarque*, σελ. 104 καὶ 106-107.

6. Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 36018-36112. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 85520-85613. Ψευδοσυμεών, σελ. 7029-17. Λέων Γραμματικὸς, σελ. 26917-27013 (CSHB). Θεοδόσιος Μελιτηνός, σελ. 188 (Tafel). Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 2831-2911 (Istrin). Σκυλίτζης, σελ. 17857-17965. Ζωναρᾶς, IV, σελ. 4110-15 (Dindorf). — Βλ. Jenkins, ὁ.π., σελ. 106 καὶ Καλλιόπης Μπουρδάρη, *Καθοσίωσις καὶ τυραννίς κατὰ τοὺς μέσους βυζαντινοὺς χρόνους. Μακεδονικὴ δυναστεία (867-1056)*, Ἀθῆναι-Κομοτηνὴ 1981, σελ. 46-47.

Οί μνεῖες τῶν πηγῶν εἶναι φειδῶλές, οἱ ἐπιδιώξεις καὶ οἱ διασυνδέσεις τῶν ἀτόμων, πού ἤδη ἀναφέρθηκαν, ἐμφανίζονται δυσεξιχνίαστες ἀλλὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο εὐκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει, εἶναι τὸ εὐμετάβλητο τῶν προσώπων πού περιστοιχίζαν τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα ς' καί, κυρίως, τῆς ἐμπιστοσύνης πού ἔχαιραν ἀπὸ αὐτόν.

Ἄβέβαιο παραμένει γιὰ τοὺς σύγχρονους ἱστορικούς, ἂν ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλας Ἰωάννης⁷, ἀδελφός, πιθανότατα, τοῦ τότε μυστικοῦ⁸ καὶ μετέπειτα πατριάρχη Νικολάου⁹, ἦταν ἀναμειγμένος στὴν ἐπιβουλή αὐτῆ ἢ ἂν παύθηκε ἀπὸ τὸ ἀξίωμά του, ἐπειδὴ ἐκτελοῦσε τὰ καθήκοντά του ἀνεπαρκῶς¹⁰.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ χρονικὴ διάρκεια τῆς πίστης τοῦ ἐταιρειάρχου Νικολάου πρὸς τὸν Λέοντα ς' μποροῦμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι δὲν ἦταν μεγάλη, ἐφόσον στὶς ἀρχές τοῦ 900 τόσο ὁ Νικόλαος, ὅσο καὶ ὁ Πάρδος, ἐμφανίζονται μνημένοι στὴν ἐπιβουλή τοῦ Βασιλείου Ἐπεικτῆ καὶ ὁ αὐτοκράτορας τὸν μὲν πατέρα τῆς πόλεως ἐξήγαγεν, τὸν δὲ γιὸ ἐδέσμευσεν¹¹.

7. Γιὰ τὴ σφραγίδα τοῦ Ἰωάννη βλ. G. Zacos, *Byzantine Lead Seals* (Τετράδια Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης 3), τόμ. Β', Βέρνη 1984, σελ. 125, ἀρ. 177, ὅπου μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ σφραγίδα τοῦ Πάρδου, διαδόχου τοῦ Ἰωάννη στὸ ἀξίωμα τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας (Dumbarton Oaks Collection, ἀρ. 1277).

8. Βλ. R. Guiland, *Etudes sur l'histoire administrative de l'empire byzantin. Le mystique, ὁ μυστικός*, *Revue des Etudes Byzantines* 26 (1968), σελ. 279-296 καὶ Oikonomides, *Listes*, σελ. 324. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Νικόλαο, εἶναι δύσκολο νὰ προσδιοριστεῖ τὸ πότε ἀκριβῶς ἔγινε μυστικός. — Βίος Εὐθυμίου, σελ. 1131-32. — Βλ. καὶ τὰ σχόλια τῆς Karlin-Hayter, σελ. 164.

9. Στὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἔκδοσης τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ πατριάρχη Νικολάου Μυστικοῦ (R.J.H. Jenkins - L.G. Westerink, *Nicholas I Patriarch of Constantinople Letters*, CFHB 6, Dumbarton Oaks 1973, σελ. xv καὶ xvi) ὁ Westerink θεωρεῖ ὡς πιθανὴ τὴν ταύτιση τοῦ Ἰωάννη πού παύθηκε μετὰ τὴν ἐπιβουλή στὰ Δαμιανοῦ μὲ τὸν ἀδελφὸ τοῦ πατριάρχη, πατρίκιο καὶ δρουγγάριό τῆς βίγλας Ἰωάννη (Ἐπιστολὴ ἀρ. 170, σελ. 4964-5) καὶ προσθέτει ὅτι ὁ διορισμός του ἐνδέχεται νὰ ὀφειλόταν στὴν ἐπιρροή πού εἶχε ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ὁ Νικόλαος ὡς μυστικός. Ἀντίθετα, ἡ ταύτιση τοῦ Ἰωάννη μὲ τὸν Ἰωάννη Ἀνδρσαλίτη, δρουγγάριό τῆς βίγλας, ἐπὶ Βασιλείου Α' — ὁ διορισμός του τοποθετεῖται μεταξὺ 874 καὶ 875 — (Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 84220-21. Ψευδοσυμεών, σελ. 69111-12), πού ὑπαινίσσεται ὁ J. Darrouzès (*Epistoliers byzantins du Xe siècle*, Archives de l'Orient Chrétien 6, Παρίσι 1960, σελ. 120, σημ. 22) καὶ ἀποδέχεται ὁ H. J. Kühn, (*Die byzantinische Armee im 10. und 11. Jahrhundert. Studien zur Organisation der Tagmata*, Byzantinische Geschichtsschreiber - Ergänzungsband 2, Βιέννη 1991, σελ. 108) εἶναι, μᾶλλον, ἀπίθανη. — Βλ. Guiland, *Le drongaire de la Veille*, σελ. 569-570.

10. Μπουρδάρα, ὁ.π., σελ. 47. — Πρβλ. R. Guiland, *Etudes sur le Grand Palais de Constantinople*, *Byzantinoslavica* 19 (1958), σελ. 66 καὶ Westerink, ὁ.π., σελ. xvi.

11. Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 36217-36323. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 85724-85918. Λέων Γραμματικός, σελ. 27120-27316. Θεοδόσιος Μελιτηνός, σελ. 189-

Τέλος, σχετικά με την αποκατάσταση τῶν σχέσεων τοῦ Λέοντος ς' με τὸν Στυλιανὸ Ζαούτζη ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἦταν οὔτε ἀπόλυτη οὔτε οὐσιαστικὴ ἀλλά, μᾶλλον, τυπικὴ. Τὰ κείμενα μᾶς παραδίδουν μία ἱστορία δωροδοκίας τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ζαούτζη, Μουσικοῦ καὶ Σταυρακίου, ἀπὸ τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ἄρχοντες, προκειμένου νὰ μεσολαβήσουν πρὸς ὄφελός τους στὸν βασιλεοπάτορα. Τὰ γράμματα κάποιου στρατηγοῦ, ποὺ ὁ Σταυράκιος προσκόμισε στὸν Ζαούτζη, περιῆλθαν στὰ χέρια τοῦ Λέοντος καί, μετὰ τὸν κολασμὸ τῶν δύο μεσολαβητῶν, οἱ πηγές ἀναφέρουν μὲ αὐστηρὰ λιτὸ τρόπο: *μετ' ὀλίγον δὲ Ζαούτζας τελευτᾷ ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ διὰ τοῦ Βουκολέοντος κατενεγκόντες αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέου κατέθαψαν*¹². Ἄν, παράλληλα, ἀνατρέξουμε καὶ στὰ λόγια ποὺ ὁ Λέων ς' ἀπευθύνει στὸν μετέπειτα πατριάρχη Εὐθύμιο, *ἐπεὶ οὐ καταδέχομαί σοι ἔχειν ἄλλον Ζαούτζην προστάσσοντα καὶ ἐπιτάττοντα*¹³, τότε μπορεῖ, ἴσως, νὰ γίνει λόγος ὄχι μόνο γιὰ ὑπαρξὴ ὀρισμένων ἐπιπρόσθετων «σιωπηρῶν» προστριβῶν μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάποια διαφοροποίηση τῶν σχέσεων τοῦ Λέοντος με τὸν Στυλιανὸ Ζαούτζη ὡς βασιλεοπάτορα ἀπὸ τὸ 891/893¹⁴ καὶ ὡς «ἐξ ἀγχιστείας πατέρα» τοῦ βασιλέα ἀπὸ τὸ 898¹⁵.

191. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 2932-3022 (Istrin). Σκυλίτζης, σελ. 17973-1803. — Βλ. Jenkins, Accuracy, σελ. 107. — Karlin-Hayter, L'hétériarque, σελ. 107. — Μπουρδάρα, ὁ.π., σελ. 47-48.

12. Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 3621-16. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 8578-23. Λέων Γραμματικὸς, σελ. 2713-19. Θεοδόσιος Μελιτηνός, σελ. 189. Συνέχεια Γεωργίου Μοναχοῦ, σελ. 2919-31 (Istrin). Ὁ Ζαούτζης πέθανε τὸν Ἰούνιο/Ἰούλιο 899. — Βλ. Jenkins, Accuracy, σελ. 104 καὶ 106. Ἀπὸ ἓνα σχόλιο τοῦ Ἀρέθα στὸν διάλογο «Χάρων ἢ Ἐπισκοποῦντες» τοῦ Λουκιανοῦ συνάγεται ὅτι ὁ Ζαούτζης δὲν πέθανε ἐν τῷ παλατίῳ ἀλλὰ στὸ οἶκημα ποὺ εἶχε χτίσει κοντὰ στὸ παλάτι: ...Στυλιανὸς ὁ Ζαούτσης οἶκημα πρὸς τὸ παλάτιον κατασκευάσας φιλοτίμως, τοσοῦτον ἀπέλαυσεν αὐτοῦ, ὥστε τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ οἴκου ἀρχὴν αὐτῷ τοῦ θανάτου καὶ τέλος ὑπάρξει τοῦ βίου... — Βλ. Σ.Β. Κουγέα, Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογραφικαὶ εἰδήσεις, *Λαογραφία* 4 (1912-1913), σελ. 256 καὶ Ν. Festa, A proposito di criteri per stabilire l'autenticità degli scritti compresi nel "Corpus Lucianum", *Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire orientales*, τόμ. Β' (1934), *Mélanges J. Bidez*, σελ. 390-391. — Πρβλ. καὶ τὰ σχόλια τῆς Karlin-Hayter στὴν ἔκδοση τοῦ Βίου Εὐθυμίου, σελ. 151-152.

13. Βίος Εὐθυμίου, σελ. 5532-33.

14. Τὴν ἄποψη τοῦ Grumel (ὁ.π., σελ. 36-40) ὅτι ὁ Ζαούτζης ἔγινε βασιλεοπάτωρ τὸ τρίτο ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος ς' (888-889) ἀνασκεύασε ὁ Jenkins (Accuracy, σελ. 106), χρονολογώντας τὸ συμβᾶν μεταξὺ Αὐγούστου 891 καὶ Μαΐου 893. — Βλ. ἀκόμη, P. Karlin-Hayter - A. Leroy-Molinghen, Basileopator, *Byzantion* 38 (1968), σελ. 278-281. Γιὰ τὶς φιλοδοξίες τοῦ Ζαούτζη βλ. A. Vogt, La jeunesse de Léon VI le Sage, *Revue Historique* 174 (1934), σελ. 418.

15. Ὁ Λέων ς' νυμφεῦθηκε τῇ Ζωῇ Ζαουτζίνα τὸ Μάιο 898. — Βλ. Jenkins, Accuracy, σελ. 104.

Μία δεκαετία περίπου μετά την άνοδό του στο θρόνο¹⁶, ο Λέων ς' αντιμετώπισε την πρώτη ανεπιτυχή συνωμοσία έναντίον του¹⁷: τὸ ταξίδι ἀναψυχῆς ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγροῖς τοῦ Δαμιανοῦ¹⁸ κατέληξε σὲ ἀπόπειρα δολοφονίας του. Ἐκεῖνο, ὡστόσο, πού ἐνδιαφέρει τὴν παρούσα μελέτη εἶναι, ἂν ἡ ἐπιβουλή αὐτή, ὡς συνέπειες τῆς ὁποίας οἱ πηγές μνημονεύουν μόνο τὴν παύση τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας Ἰωάννη καὶ τὴν προσωρινή, ἔστω, διατάραξη τῶν σχέσεων Λέοντος ς' καὶ Στυλιανοῦ Ζαούτζη, ὑπῆρξε ἡ ἀφορμὴ ἐπανεξέτασης τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖο θὰ γίνονταν στὸ ἐξῆς οἱ βασιλικές θαλάσσιες μετακινήσεις.

Στὸ κεφάλαιο 51 τοῦ *Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν* ὁ Κωνσταντῖνος Ζ' Πορφυρογέννητος περιγράφει λεπτομερέστατα τὸ αὐστηρὸ τυπικὸ ποὺ ὁ πατέρας του Λέων ς' τηροῦσε, ὅταν ἐξερχόταν εἰς μακρόκενα ἢ εἰς τὰ πλησίον πρόκενα. Ἡ βασιλεία τοῦ Λέοντος ς' ἀποτέλεσε χρονικὸ σταθμὸ¹⁹ καὶ γιὰ τὴ ναυπήγηση αὐτοκρατορικοῦ δρόμου. Μέχρι τότε δὲν ὑπῆρχε βασιλικὸν δρομώνιον καὶ οἱ αὐτοκράτορες ταξίδευαν μὲ ρούσιον ἀγράφιον, μὲ μόνη ἐξαίρεση τὸν Βασίλειο Α', ὁ ὁποῖος δύο φορές —μετάβαση στὰ λουτρά τῆς Προύσας καὶ ἐπιθεώρηση τῆς γέφυρας τοῦ Ρηγίου— εἰς δρομώνιον εἰσῆλθεν, ἐνῶ, ταυτόχρονα, ἕνας δευτερός δρόμωνα μετέφερε τοὺς ἄρχοντες τῆς πολυάριθμης βασιλικῆς συνοδείας. Γιὰ ὅλες, ὅμως, τὶς ὑπόλοιπες μετακινήσεις του, διευκρινίζει ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ Βασίλειος χρησιμοποιοῦσε ἀγράφιον κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον²⁰.

16. Βλ. πιὸ πάνω, σημ. 1.

17. Ἡ Μπουρδάρα (ἔ.π., σελ. 45-46) καταγράφει ὡς πρώτη ἐπιβουλή ἐναντίον τοῦ Λέοντος ς' τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Φωτίου καὶ τοῦ Σανταβαρηνοῦ μὲ τὴν κατηγορία ὅτι σχεδίαζαν τὴν ἀνάρρηση στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνο κάποιου συγγενῆ τοῦ πατριάρχη. Πιστεύουμε ὅτι ἦταν ἡ τελευταία πράξη μιᾶς σκευωρίας ποὺ εἶχε ἐκδηλωθεῖ ἀπὸ τὸ 883. — Βλ. Βασιλικῆς Βλυσίδου, *Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ ἐσωτερικὴ ἀντιδράσεις τὴν ἐποχὴ τοῦ Βασιλείου Α'*. Ἐρευνες γιὰ τὸν ἐντοπισμὸ τῶν ἀντιπολιτευτικῶν τάσεων στὰ χρόνια 867-886, Ἀθήνα 1991, σελ. 164-189.

18. Σκυλίτζης, σελ. 17857-58.

19. Τ. Λουγγῆ, *Κωνσταντῖνου Ζ' Πορφυρογέννητου De Administrando Imperio (Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν)*. Μιὰ μέθοδος ἀνάγνωσης, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 137-138.

20. Κωνσταντῖνου Πορφυρογέννητου, *Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν*, ἔκδ. Gy. Moravcsik - R.J.H. Jenkins, *Constantine Porphyrogenitus De Administrando Imperio*, CFHB 1, Dumbarton Oaks 1967, κεφ. 51, σελ. 2465-22 (στὸ ἐξῆς: D.A.I.). Γιὰ τὸν σχολιασμὸ τοῦ χωρίου αὐτοῦ βλ. F. Dvornik - R.J.H. Jenkins - B. Lewis - Gy. Moravcsik - D. Obolensky - S. Runciman, *Constantine Porphyrogenitus De Administrando Imperio*, τόμ. Β': *Commentary*, Λονδίνο 1962, σελ. 195-198 (στὸ ἐξῆς: *Commentary*). Τὰ σχόλια στὸ κεφ. 51 ἀνήκουν στὸν Jenkins). — Πρβλ. καὶ Hélène Ahrweiler, *Byzance et la mer. La marine de guerre, la politique et les institutions maritimes de Byzance aux VIIe-XVe siècles*, Παρίσι 1966, σελ. 157-158 καὶ 409-418.

Λίγα χρόνια μετά, ο γιός και διάδοχος του Λέων ς' φαίνεται ότι συμπεριέλαβε τη μέχρι τότε περιστασιακή χρήση του δρόμωνα στὰ «ἀναγκαῖα» πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα, σύμφωνα μὲ τὸ προοίμιο τοῦ Α' βιβλίου τοῦ *Περὶ βασιλείου τάξεως*, ὁ αὐτοκράτορας ὄφειλε νὰ δείχνει ἰδιαιτέρα φροντίδα, προκειμένου ἢ ἐξουσία του νὰ εἶναι ἀξιοθαύμαστη ἔθνεσί τε καὶ ἡμετέροις²¹.

Ὡς αἰτία τῆς ναυπήγησης τοῦ «βασιλικοῦ δρομωνίου» προβάλλονται ἡ εὐνοϊκὴ στάση τοῦ Λέοντος πρὸς τοὺς μαγίστρους, τοὺς πατρικίους καὶ τοὺς οἰκείους συγκλητικούς καὶ ἡ θέλησή του αἰεὶ τούτοις συγχαίρεσθαι. Ὡς τότε, κατὰ τύπον, ἀκολουθία τοῦ βασιλέα ἐν τῷ ἀγράρῳ ἦταν μόνο ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλας, ὁ δρουγγάριος τοῦ πλωίμου, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ ἐταιρειάρχης, ὁ μυστικός, ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων, ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, ὅταν παρευρισκόταν στὴν Κωνσταντινούπολη, ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς κοιτωνίτες διέτασσε ὁ αὐτοκράτορας. Ἡ ὑλοποίηση, ἐπομένως, τῆς βασιλικῆς ἐπιθυμίας προϋπέθετε τὴν κατασκευὴν δρόμωνα, ἐφόσον τὸ «ἀγράριον» δὲν ἐπαρκοῦσε πιά γιὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἀρχόντων²².

Δι' οὖν τὸν τρόπον τοῦτον ἐποίησεν Λέων, ὁ αἰίδιμος καὶ σοφώτατος βασιλεύς, τὸ δρομώνιον, συνεχίζει ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ μετὰ ἀπὸ κάποιον χρονικὸ διάστημα ναυπήγησε καὶ ἄλλο ἓνα, τὸ ὁποῖο δεύτερον προσηγορεύθη καὶ ἀκόλουθος ὠνομάσθη. Μὲ τὴ δημιουργία αὐτῆς τῆς ναυτικῆς μοίρας καθορίστηκαν αὐστηρὰ οἱ περιστάσεις, κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες ὁ αὐτοκράτορας θὰ τὴ χρησιμοποιοῦσε. Ὅταν προορισμὸς ἦταν ἡ Νικομήδεια, ὁ Ὀλυμπος ἢ τὰ Πύθια, ὅταν δηλαδὴ εἰς μακρόκενσα ἀπῆρει ὁ μακάριος οὗτος βασιλεύς, εἶχε στὴ διάθεσή του καὶ τὰ δύο «δρομώνια» γιὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀνάπαυσιν τοῦ ἴδιου καὶ τῶν ἀρχόντων του. Ὅταν, ὅμως, ὁ Λέων ἐξερχόταν εἰς τὰ πλησίον πρόκενσα, τὴν μίαν οὐσίαν κα-

21. Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου, *Περὶ βασιλείου τάξεως*, ἔκδ. I. Reiske, *Constantini Porphyrogeniti Imperatoris De Cerimoniis Aulae Byzantinae* (CSHB), Βόνη 1829, σελ. 3-4: "Ἄλλοις μὲν τισιν ἴσως ἔδοξεν ἂν τουτὶ τὸ ἐγχείρημα περιττόν, οἷς οὐ τοσαύτη τῶν ἀναγκαίων φροντίς, ἡμῖν δὲ καὶ λίαν φίλον καὶ περισπούδαστον καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οἰκειότερον, ἅτε διὰ τῆς ἐπαινετῆς τάξεως τῆς βασιλείου ἀρχῆς δεικνυμένης κοσμιωτέρας καὶ πρὸς τὸ εὐσχημονέστερον ἀνατρεχούσης καὶ διὰ τοῦτο θαυμαστῆς οὐσῆς ἔθνεσί τε καὶ ἡμετέροις. — Πρβλ. P. Lemerle, *Le premier humanisme byzantin. Notes et remarques sur enseignement et culture à Byzance des origines au Xe siècle*, Παρίσι 1971, σελ. 275-276.

22. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 24622-33. — Βλ. *Commentary*, σελ. 198. — Πρβλ. Κ.Α. Ἀλεξανδρῆ, *Ἡ θαλασσία δύναμις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας*, Ἀθήναι 1957, σελ. 67-68. Γιὰ τὴ σημασία τῆς λέξης «τύπος» στὶς βυζαντινὲς πηγὰς βλ. Κ.Α. Μανάφη, *Μοναστηριακὰ τυπικὰ - διαθῆκαι*, Ἀθήναι 1970, σελ. 21-23.

τελίμπανεν εἰς τὸν ἵππόδρομον πρὸς φύλαξιν τοῦ παλατιοῦ διὰ τὸ τὸ τάγμα τοῦ ἀριθμοῦ κατὰ τὸν ἐπικρατήσαντα παλαιὸν τύπον μετὰ τοῦ δομestίου τῶν σχολῶν ταξιδεύειν, καὶ ἐναπομένοντες εἰς τὸν ἵππόδρομον <οὐ> συνεξιοῦσι κατὰ τύπον τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὰ πρόκενα²³.

Τὸ χωρίο, πὸ μὲν παραθέσαμεν, ἔχει χάσμα, στὸ ὁποῖο ὀφείλονται καὶ οἱ διαφορετικὲς ἐρμηνεῖες πὸ δόθηκαν ἀπὸ τὸν Guiland καὶ τὸν Jenkins: κατὰ τὸν πρῶτο, τὸ ἐναπομένοντες ἀναφέρεται στὸ ἀπόσπασμα τοῦ τάγματος τοῦ ἀριθμοῦ, τὸ ὁποῖο ἀκολουθοῦσε τὸν αὐτοκράτορα στὰ κοντινὰ ταξίδια του²⁴, ἐνῶ κατὰ τὸν δεύτερο, στὸ πλήρωμα τοῦ ἐνὸς «δρομωνίου», πὸ παρέμενε στὸν Ἴππόδρομο γιὰ τὴ φύλαξη τοῦ παλατιοῦ καὶ δὲν συνόδευε τοὺς βασιλεῖς στὶς μετακινήσεις τους²⁵.

Ἄνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ποῖα ἄποψη θὰ δεχθοῦμε ὡς ὀρθότερη σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο χρησιμοποίησης ὀρισμένων στρατιωτικῶν ἢ ναυτικῶν τμημάτων στὴν περίπτωση πὸ ὁ αὐτοκράτορας ταξίδευε μόνο μὲ τὸν ἐνα δρόμωνα, εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὴν ἐποχὴ τοῦ Λέοντος ζ' καθιερώθηκε μία νέα τάξις²⁶, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία θὰ γίνονταν στὸ ἐξῆς οἱ μετακινήσεις τοῦ αὐτοκράτορα. Δίπλα, ὅμως, σὲ αὐτὴν τὴν «ἐπαινετὴν τάξιν»²⁷, ἢ ὁποία διέκρινε τὰ βασιλικά ταξίδια ἀναφυχῆς, καὶ τὴν ἐπιθυμία τοῦ Λέοντος συγκαίρεσθαι μὲ τοὺς ἄρχοντες πὸ ἐκεῖνος θὰ ἐπέλεγε, εἶναι αἰσθητὴ ἡ λήψη μέτρων προστασίας καὶ ἀσφάλειας τοῦ αὐτοκράτορα, προκειμένου ἢ ἀνάπαυσή του νὰ μὴν κατέληγε σὲ ἀπρόσμενες καὶ ἐπικίνδυνες «ταλαιπωρίες».

Ἀσφαλὴ χρονολογικὴ ἔνδειξη γιὰ τὴν ὕπαρξη, ὄχι ὅμως καὶ τὴ δημιουργία, τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στολίσκου ἀποτελεῖ ἡ «περίστασις», κατὰ τὴν ὁποία οἱ πρωτοκάραβοι Ποδάρων καὶ Λέων Ἀρμένης μαζί μὲ τοὺς κωπηλάτες τῶν δύο δρομωνίων καὶ τὸν ἀναγκαῖο ἐξοπλισμὸ τέθηκαν ὑπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ πατρικίου καὶ δρουγγαρίου τοῦ πλωίμου Εὐσταθίου²⁸. Στὸ σημεῖο αὐτό, ὁ Πορφυρογέννητος δὲν ὑπαινίσσεται τὸν

23. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 24633-24845.

24. Grand Palais, σελ. 64-71.

25. *Commentary*, σελ. 198-199.

26. *Περὶ βασιλείου τάξεως*, σελ. 56010-11.

27. Βλ. πὸ πάνω, σημ. 21.

28. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 25077-86. — Βλ. *Commentary*, σελ. 199-200. Γιὰ τὸ ἐὰν ὁ δρουγγάριος τοῦ πλωίμου Εὐστάθιος ταυτίζεται ἢ ὄχι μὲ τὸν Εὐστάθιο Ἀργυρὸ βλ. R.H. Dolley, *The Lord High Admiral Eustathios Argyros and the Betrayal of Taormina to the African Arabs in 902*, *Atti dello VIII Congresso Internazionale di Studi Bizantini = Studi Bizantini e Neellenici* 7 (1953), σελ. 340-353, F. Vannier, *Familles byzantines: les Argyroi (IXe-XIVe siècles)*, Παρίσι 1975, σελ. 22-24 καὶ *Commentary*, σελ. 191.

πόλεμο τῆς αὐτοκρατορίας μετὸν Συμεὼν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 894-896²⁹ ἀλλὰ τὴ σικελικὴ ἐκστρατεία τοῦ 902³⁰. Δίπλα στὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Jenkins³¹ ἀξίζει νὰ προσθέσουμε ἕνα ἀκόμα: ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ποδάρωνος καὶ τοῦ Λέοντος Ἀρμένη στὴ ναυτικὴ αὐτὴ ἐπιχείρηση πρέπει νὰ ἔχει ἄμεση σχέση μετὴ γνῶση καὶ τὴν πείρα, ποὺ οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες εἶχαν ἀποκτήσει, ὑπηρετώντας ὡς πρωτελάτες στὸ στόλο τοῦ Νάσαρ τουλάχιστον μέχρι τὰ τέλη τοῦ 880³². Γνῶση τῶν ἀνέμων, ποὺ φυσοῦσαν στὶς δυτικὲς θάλασσες, καὶ πείρα τῶν δύσκολων καταστάσεων, οἱ ὁποῖες ἀναφύονταν, ὅταν ὁ στόλος ταξίδευε σὲ αὐτές³³.

Ἄνάλογη χρησιμοποίησις τῶν πληρωμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν δρομώνων δὲν μνημονεύεται τὸ 895, ὅταν ὁ Εὐστάθιος ἀνέλαβε νὰ καλύψει τὸ διάπλου τοῦ Δούναβη ἀπὸ τοὺς Οὐγγυροὺς, συμμάχους τῆς αὐτοκρατορίας στὴ σύρραξη μετὴ Βουλγαρία³⁴. Παράλληλα, ὁ διορισμὸς τοῦ Μιχαὴλ Βαρκαλά ὡς δευτεροελάτη τοῦ «βασιλικοῦ δρομωνίου» μετὰ τὸ 895 ἢ τὴ λήξῃ τοῦ βουλγαρικοῦ πολέμου³⁵ εἶναι πιθανὸ νὰ μᾶς παραπέμπει στὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Λέων ς' ἐπιχειροῦσε νὰ ἐπανδρώσει τὰ μόλις «καινουργηθέντα δρομώνια», καθὼς ὁ συνετὸς Μιχαὴλ τὸ 902 ἀναφέρεται ὡς πρωτελάτης³⁶. Ἄν οἱ πηγὲς μαρτυροῦν σαφέστατα τὴν ὑπαρξὴ

29. Γιὰ τὸν πόλεμο αὐτὸ βλ. *Commentary*, σελ. 150 καὶ 173-174, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ ἀναφορὰ στὶς πηγὲς καὶ τὴ βιβλιογραφία.

30. Βλ. E. Eickhoff, *Seekrieg und Seepolitik zwischen Islam und Abendland*, Βερολίνο 1966, σελ. 247-249 καὶ A.A. Vasiliev - M. Canard, *Byzance et les Arabes*, τόμ. Β', πρῶτο μέρος: *La dynastie Macédonienne (867-959)*, Βρυξέλλες 1968, σελ. 145-147.

31. *Commentary*, σελ. 200-201. Μολονότι ὁ A. Vogt (*Basile Ier empereur de Byzance [867-886] et la civilisation byzantine à la fin du IXe siècle*, Παρίσι 1908 [ἀνατύπωση Νέα Ὑόρκη 1972], σελ. 370) εἶχε διατυπώσει ἀρχικὰ τὴν ἀποψη ὅτι οἱ Ποδάρων καὶ Λέων Ἀρμένης ἔλαβαν μέρος στὴν ἐκστρατεία τοῦ 902, ἀργότερα ὑποστήριξε ὅτι συμμετεῖχαν στὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Βουλγάρων (*Le Protospathaire de la phiale et la marine byzantine, Echos d'Orient* 39 [1941-42], σελ. 330).

32. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 24873-75. — Βλ. *Commentary*, σελ. 200. — Πρβλ. Eickhoff, ὁ.π., σελ. 235-238 καὶ Vasiliev-Canard, ὁ.π., σελ. 96-98.

33. Βλυσίδου, ὁ.π., σελ. 94-95, σημ. 45.

34. Λέοντος ς' Σοφοῦ Τακτικά, *Patrologia Graeca* 107, στηλ. 956 CD: *Καὶ γὰρ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων κατὰ Σαρακηνῶν ἀσχολουμένων Τούρκους ἢ θεία Πρόνοια ἀντὶ Ῥωμαίων κατὰ Βουλγάρων ἐστράτευσε, πλωτῆμου στόλου τῆς ἡμῶν βασιλείας τὸν Ἰστρον αὐτοὺς διαπεράσαντός τε καὶ συμμαχήσαντος, καὶ τὸν κακῶς κατὰ Χριστιανῶν ὀπλισθέντα Βουλγάρων στρατὸν τρισὶ μάχαις κατὰ κράτος νενικηκότας, ὡς ἂν εἰ δημίους ἐξαποστείλασα κατὰ αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐκόντες Ῥωμαῖοι Χριστιανοὶ Χριστιανῶν Βουλγάρων αἵμασι χραίνονται.* — Βλ. ἐπίσης, D.A.I., κεφ. 51, σελ. 250410-252120. — Πρβλ. *Commentary*, σελ. 201.

35. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 252124-125.

36. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 25088-90. Βλ. *Commentary*, σελ. 201.

του αυτοκρατορικού στολίσκου στις αρχές του δέκατου αιώνα, δεν συμβαίνει το ίδιο και στα μέσα της τελευταίας δεκαετίας του ένατου, την περίοδο δηλαδή πού, σύμφωνα με τους ιστορικούς, εκδηλώθηκε η επίβουλη στα Δάμιανου³⁷.

Την υπόθεση ότι η ναυπήγηση των δύο «βασιλικών δρομωνίων» πρέπει χρονικά να τοποθετηθεί μετά την επίβουλη αυτή ενισχύει και το γεγονός ότι τα κείμενα για να δηλώσουν το μέσον, με το όποιο ο Λέων ζ' διέφυγε από τα Δάμιανου³⁸, χρησιμοποιούν την αρχαϊζουσα λέξη «πλοϊον»³⁹. Στη στροφή του ένατου προς το δέκατο αιώνα, η εποχή, όσον άφορῶσε το θέμα των μετακινήσεων του αυτοκράτορα, ήταν μεταβατική και οι βυζαντινοί συγγραφείς προτίμησαν να αποδώσουν με λογοτεχνικό τρόπο το πλεύσιμο, με το όποιο ο Λέων έγκατέλειψε το μέρος, όπου έπιχειρήθηκε η δολοφονία του. Μετά τη βασιλεία του, ο αυτοκρατορικός δρόμῶνας μνημονεύεται συχνά⁴⁰ και οι ιστοριογράφοι γνωρίζουν ότι ο Κωνσταντίνος Ζ', για να μεταβεί στη Βιθυνία, έπιβιβάστηκε σε «δρομώνιο»⁴¹.

Μία ένδεχόμενη επανάληψη των όσων διαδραματίστηκαν εκείνη τη νύχτα στα Δάμιανου, ίσως, να μην παρείχε στον Λέοντα ζ' την ευκαιρία να φθάσει στο παλάτι και να παύσει τον δρουγγάριο της βίγλας, ενώ οι εκ των υστέρων αποκαλύψεις του έταιρειάρχη του για τους «άπόρρητους» σκοπούς των συνωμοτών είναι άμφιβολο, αν θά του ήταν πιά χρήσιμες. Ένα ταξίδι, κατά το όποιο ο βασιλεοπάτορας έμφανίστηκε να γνωρίζει η να υποθάλλει συνωμοσία⁴² και αξιωματοῦχοι της αὐλής του δεν επέδειξαν την άπαιτούμενη έτοιμότητα για την προστασία του, πιστεύουμε ότι ήταν άρκετο για τον αυτοκράτορα Λέοντα ζ' να αποφασίσει όχι μόνο την προσωρινή άποστασιοποίησή του από τον Ζαούτζη και

37. Βλ. πὺ πάνω, σημ. 1.

38. 'Ο τόπος, στον όποιο άποβιβάστηκε, ήταν οι Πηγές, εκεί όπου ο πατέρας του Βασίλειος Α', έχοντας κτίσει βασιλικά... καταγωγή και ένδαιτήματα, πραγματοποιούσε τα πλείονα αὐτοῦ μεταστασίματα με άγράφιον κατά τον παλαιόν τύπον. — Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 33711-12. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 24614-17. Βλ. *Commentary*, σελ. 197 και R. Janin, *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique*, Παρίσι 1964², σελ. 142.

39. Βλ. πὺ πάνω, σημ. 6. — Πρβλ. Ahrweiler, ό.π., σελ. 409, η όποία αναφέρει ότι ό όρος «πλοϊον» είναι «d'usage littéraire et archaisant».

40. *Commentary*, σελ. 196.

41. Συνέχεια Θεοφάνη, σελ. 4644-6: τούτω τῷ πόθῳ κάτοχος γεγονώς αὐτίκα τοῦ δρομωνίου επέβαινεν και πρὸς χώρας τῶν Βιθυνῶν έπεφοίτα...

42. Μπουρδάρα, ό.π., σελ. 47.

τὴν παύση τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναθεώρηση τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὅποιο θὰ ταξίδευε στὸ μέλλον.

Ἄν πρὶν ἀπὸ κάθε καινοτομία ὑπάρχει πάντα ἡ αἰτία ἢ ἡ ἀφορμὴ ποὺ τὴν προκαλεῖ, τότε στὴ δῆλωση τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου ὅτι ὁ Λέων ς' ἐπιβιβαζόταν ἀπαύστως στὸ «δρομώνιο», ὅπου δ' ἂν ἐβούλετο ἀπελθεῖν⁴³, ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ σημειώσουμε μίαν ἐξάιρεση: τὸ ταξίδι ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγροῖς τοῦ Δαμιανοῦ.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ Ν. ΒΛΥΣΣΙΔΟΥ

RÉSUMÉ

Vassiliki N. Vlyssidou, *Le complot à Damianou et la construction du "basilikon dromônion"*.

Vers le milieu de la dernière décennie du IXe siècle, l'empereur Léon VI le Sage échappa à une tentative d'assassinat qui a eu lieu à Damianou. Selon l'avis de l'auteur, cette aventure a offert à Léon VI l'occasion de réviser la façon, selon laquelle devraient désormais être organisés les déplacements maritimes de l'empereur. Les renseignements et les indications, que nous fournissons les sources, permettent l'hypothèse que la construction du "basilikon dromônion", dont nous connaissons bien l'histoire et la création par le chapitre 51 du "De Administrando Imperio", doit être placée peu après le complot à Damianou.

43. D.A.I., κεφ. 51, σελ. 24626-27.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΔΙΠΤΥΧΑ

- Τόμος Α' (1979)
- Τόμος Β' (1980-81)
- Τόμος Γ' (1982-83)
- Τόμος Δ' (1986-87)
- Τόμος Ε' (1991-92)
- Τόμος Σ' (τυπώνεται)

ΔΙΠΤΥΧΩΝ ΠΑΡΑΦΥΛΛΑ

1. Διακόνου Χρυσοστόμου Φλωρεντή, *Βραβεῖον* τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου, Ἀθήναι 1980.
2. Πρακτικὰ Διεθνoῦς Συμποσίου Ἱ. Μονῆς ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. 900 χρόνια ἱστορικῆς Μαρτυρίας, Ἀθήναι 1989.
3. *Τὸ Βυζάντιο κατὰ τὸν 12ο αἰῶνα*. Κανονικὸ δίκαιο, κράτος καὶ κοινωνία. Ἀθήνα 1991.
4. Ἰωάννου Δ. Πολέμη, *Ὁ λόγιος Νικόλαος Λαμπηνός καὶ τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀνδρόνικον Β΄ Παλαιολόγον*, Ἀθήνα 1992.

